

בעזה"י

שערי הלכות

כד

זה השער לה' צדיקים יבואו בו (תהלים קיח:ב)
אוהב ה' שערים המצוינים בהלכה (ברכות ח' ע"א)
אחר רבי לבית שערים (סנהדרין ל"ב ע"ב)

קובץ לתורה הלכה והשקפה

יוצא לאור בהשתתפות
ראשי הישיבה וחברי הכולל ותלמידי הישיבה
דישיבת בית שערים - אונגוואר

אדר תשנ"ח לפ"ק

המחיר חמשה דאלער

וכעת מס' בבא קמא ונבחנו אצל כמה רבנים אשר שבחו מאוד מאוד הידיעה
בבהירות ועמקות של בחורי תמד תלמידי הישיבה ועוד יש להרבות בדברים אמנם
עת לקצר כאן.

ובצאתי מן הקודש אברך את ה' אשר יעצנו להיות מיושבי בית מדרש זו וללכת
בדרכי השי"ת ואשא כפי אל ה' בברכה שלימה לאריכות ימיו ושניו של כ"ק שיזכה
לעבוד את השי"ת בכריות גופא ונהורא מעליא עוד רבות בשנים ולהרבות תורה
בישראל ע"ד הסלולה לנו עד משה מסיני ונוכה להיות מעובדי השי"ת ולרוץ לקראת
משיח צדקינו ומלכנו בראשנו בעגלא בזמן קריב.

גליון הנוכחי היא גליון הכ"ד מחוברת שערי הלכות, ודבר בעתו מה טוב, משוכנס
אדר מרבין בשמחה, ופירש"י במס' העניית כט. ימי נסים היו לישראל פורים ופסח,
וישמחה היא תורה כדבר האמור פקודי ה' ישרים משמחי לב [ערכין י"א ע"א], והזמן
גרמא להרבות בלימוד התורה, דהדר קבלוה בימי אחשורוש דכתיב קימו וקבלו
היהודים קיימו מה שקיבלו כבר [שבת פ"ח ע"א], והרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהן
אדר שנאמר אדיר במרום ה', ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר, אורה זו תורה
וכה"א כי נר מצוה ותורה אור [מגילה ט"ז ע"ב], ופירש"י אורה זו תורה שגזר עליהן
המן שלא יעסקו בתורה. ויה"ר שכאשר שמענו כן עור נחזה ונוכה להגדיל תורה
ולהאריךה כי הם חיינו ואורך ימינו ובהם נהגה יומם ולילה ולהרחיב גבולי הקדושה
אכיה"ר.

תורש אדר תשנ"ח לפ"ק
פה ברוקלין יע"א

המערכת

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

בענין נוסח שטרי בירורין

א' לסדר ועשו לי מקרש התשנ"ח בני"צ יצו"א

בחרש שמרבין בו בשמחה

שמו של עמלק ימחה

ויתקדש ש"ש

ע"י מע"כ ידירי הרבנים הגאונים

ו"ח ירא"מ וכו' ... שליט"א

שהוא לטובת הדיינים, וכפי לשון
המובא במכתבו ואני מצטט וז"ל שאם
נכתוב הנוסח רלהלן יהיה יותר קל לנו
לעשות ולפסוק כפי העולה על רוחינו
ואין אנו אחראים כ"כ כפי שמבואר
בהנוסח הנ"ל. גם טענו שני חברים
מהבד"ץ שהם בעצם הציעו לשנות נוסח
השט"ב שתשעים אחוז מאנשים הבאים
להבד"ץ סומכים על הבד"ץ ולא קוראים
בכלל הנוסח של השט"ב רק הותמים
בלי ראות מה שחותמים.

וזה נוסחתו של השט"ב:

- שטרי בירורין -

חתימת ידינו דלמטה תעיד עלינו כמאה
עדים שאהח"מ קבלנו עלינו את דייני
בד"ץ לדיני ממונות בעיר ... ה"ה הרב
... והרב ... והרב ... וכו' שליט"א. לבא

אחדשכ"ת הטוב כל אחד לפי מהללו,
קבלתי מכתבכם מיום ג' משפטים בנרון
דו"ד עם בעל דין וטוענו בשטרי בירורין
שחתמו בעלי הדינים ולא אמרו להם
לקראם וגם לא אמרו להם. מה כתוב
בהם, ועתה מערער הצד שעלה הפסק
לרעתו שהוא לא ידע מה נכתב בשטרי
בירורין ולכן אינו רוצה לקבל את הפסק
שהי' קנין בטעות, כיון שיש שינוים
בשט"ב ממה שהי' מקודם. ומתחילה
כשהבד"ץ נתיסד נהגו בנוסח המקובל
והי' הכל טוב, ואם אחד מבעלי הדינים
עשה ערעור על הפסק, שאלו הב"ד כמה
רבנים בקיאים כדי לברר באופן יסודי
ההלכה המבוארת בתכלית הביאור,
ועכשיו ע"פ בקשת שני חברי הבד"ץ
שינוי הבד"ץ הנוסח המקובל בכל בתי
דינים בתפוצות ישראל על נוסח חדש

ולדון בפניהם בדו"ד שיש בינינו והננו מאשרים בזה כי קבלנו עלינו את פסק הדין שיצא מבד"ץ הזה בין בדין ובין בפשרה הקרובה לדין הכל כפי החלטת הדיינים הנ"ל.

ועתה הוסיפו בנוסח החדש כהוספה על הנ"ל וה"ל:

ללא שום זכות ערעור, לא לפני ב"ד אחר בדיני ישראל, ולא לפני ערכאות המדינה, אלא עלינו לקיים את פסק הדין כפי אשר יצא מלפני ב"ד הנ"ל ללא שום טר"מ, ואין הדיינים צריכים להופיע לבירור בבתי משפט הנ"ל. ואין הב"ד צריך לנמק את פסק הדין. ומוחלין אנו מראש על כל תביעת ממון שיכולה להיות לנו על דייני הבר"ץ.

כן אנו מקבלין על עצמינו שאם לא יופיע אחד משני הצדדים (אחר קבלת קנין) לישיבת ב"ד במועד הנקבע (כלי טענת אונס כמובן עכ"פ הי' להם להדגיש זה) הרשות ביד הבר"ץ לדון שלא בפניו. הרשות ביד הבר"ץ להוציא פסקי דין ביניים כפי ראות עיניהם ולהוסיף לשנות ולפרש את פסקי הדין שנתנו.

כל זה נעשה בקנין גמור אגב סודר וכו' ולראיה באנו עה"ח יום וכו'.

וכעת בא בע"ד אחד וטוען שלא פסקו הב"ד כהוגן על כמה דברים לפי דעתו, ושלחתם לו הקאפי מנוסח השט"ב שחתם עצמו ע"ז ולכן אין לו שום

טענות, השיב הבע"ד כי היות שמעולם לא ראה ולא קרא את השטרי בירורין, וטוען שאם היו אומרים לו מה שכתוב בנוסח הזה מעולם לא הי' חותם על נוסח כזה, ואדרכה מתרעם ושואל למה לא אמרתם לי לקרות הנוסח הזה, עוד טען שגם הטוען שלו ג"כ לא קרא הנוסח ואומר שלא חשב שיש ב"ד כזה שיכולים לכתוב נוסח כזה וטען ששמע מהגרי"ש אלישיב שליט"א שאמר ששטרי בירורין כאלו אינם נכונים כלל ובטל מבוטל, כמה שכתב שלא יוכל לילך לב"ד אחר וכזה"צ צריך כל ד"ת אם יש עליה טענות שיוכלו לילך לב"ד אחר לכרר, עוד הביא טענה בשם רב אחד היות כי בערכאות אפשר לעשות אפילו בלע"ז לילך למקום יותר גבוה כן צריך גם לב"ד ישראל.

נולטענת הרב הזה אומר אני שדברים בטלים הם ולא מפי הגויים אנו חיים, ואדרכה משפטים כל ידעום, והרי בדיני נפשות קיי"ל דאין מענין את הדין ואין מלינין את הנדון ואם חייבו אותו ב"ד מיתה ממיתין אותו בו כיום ואין שום ערעור או אפילו בזה, (ומה שמתקנין לו שליח שאם מצאו לו זכות היינו אותו ב"ד עצמו) ואם ברה מב"ד ממיתין או כל המוצאו ואין ב"ד אחר דנין אותו שנית וז"פ וכיין דקיי"ל מה"ת אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות בעי דו"ח וכחדא ניהו עיין שלהי יבמות ועיין קידושין ס"ה ע"ב דיליף דבר דבר מממון ודו"ק, ואדרכה אין ב"ד בודקין אחר ב"ד מעצם הדין ואנן שליחותייהו קעברין כמבואר רפ"ק דסנהדרין גיטיין

דין וגם הטוען של הבע"ד שלא ראה ולא קרא את השט"ב שחתם עליהם וגם הב"ד צדק לא אמרו לו לקרות את השט"ב קודם שחתמו וגם לא אמרו מה כתיב בשטרי בירורין ואלו הי' יודע או הב"ד היו מודיעים לו על מה הוא חותם מעולם לא הי' חותם על שט"ב כאלו.

לכאורה אין טענתו טענה דא"כ כל החותם על שטרי בירורין לאחר שלא יראה לו הפסק יטעון לא ידעתי מה כתיב בשטרי בירורין ויפטר, ברם כד דייקנן בדבר נראה שהטוען לא ידעתי מה כתיב בשט"ב ואולי ידעתי לא הייתי חותם על שטרי בירורין כאלו טענתו

טענה ונדאה דהדין עמו, והטעם דאנן אומדין דעתו של אדם כשכא לפני ב"ד חרדי לד"ת שידונו לו כדין תורה. דאל"כ הי' הולך לשלשה רועי בקר והי' מקבל על עצמו שלשה רועי בקר, ועיין טוה"מ סי' כ"ה ובשו"ע שם ועיין ש"ך סי' ג' סק"י וכן הי' צריך להון, אלא דכיון דקיי"ל דאין בזה"ז ב"ד החכים לדון בדין תורה (עיין ירושלמי סנהדרין פ"ק ה"א) והביאוהו סמ"ק עשין ק"י ואפי' להמבואר בש"ע ח"מ סי' י"ב דמצוה בפשרה (עיין סנהדרין דף ר') ולכן מתחילין לכתחילה בפשרה ומצוה לב"ד לומר להם שמצוה בפשרה ואם אמרו לו כן יתחילו בפשרה. ואם לא אמרו להם קודם מפשרה לכאורה אם לא ירצו אין יכולין לכוף עליהם כי באמת שגם בזה נחלקו אי מצוה לפשר לכל או לא, גם לא בכל מקום אמרו מצוה לפשר, ועיין ב"ח שם. והגם דאנן קיי"ל דמצוה בפשרה וכמ"ש המחבר, ומ"כ

פ"ח ע"ב וטוש"ע ח"מ סי' א'. עוד טען אחד שאם צד אחד לאחר הפסק טוען שע"פ ההלכה מבואר בש"ע היפוך ממה שפסקו הם, או שטוען שאין שום צד בש"ע לפסק הזה לא שמבואר להיפוך אלא אינו מבואר בכלל הלכה זו, אז הב"ד צריכין לתת להם כתב מהיכן דנתנו. ופניתם אלי כדת מה לעשות.

והנה מעכ"ת העמיד השאלה על שלשה עמודים, א) אם הטענה שטוענים שהיות והצדדים לא ראו ולא קראו את השטרי בירורין אז כל הד"ת בטלה. ב) אם צריכים להתחיל הד"ת מחדש. ג) אם צריכים לכתוב להם מהיכן דנתנו.

וראשונה אכתוב למעכ"ת כי זה לערך לפני שנה הביאו לפני שטרי בירורין מב"ד אחד, כעין אלו ששלח לי מעכ"ת, ושאלו אותי להשיב עליהם אם יש לסמוך ולעשות כן, ואת חטאי אני מזכיר שלא השכתי אז מפני תרי טעמי חדא שאני מאד מוטרד בכל מיני טרדות ואין לי זמן על הכל, והשנית והוא העיקר שהשאלה היתה מפי ב"ד שממילא אינו לפי רוחינו ולא רציתי להשיב שהשטד בירורין צריכין תיקון, ואז ימצא שאני מכשיר את הב"ד ואני לא רציתי ליתן הכשר עליהם כלל וכלל לא ולא להתכתב עמהם, ומיהו עכשיו שמעכ"ת ידידי מאז וירא"מ ובשם חברי הב"ד יראים ושלמים שלח לי, מחייב אותי להשיב למעכ"ת מה שעלה במצידתי בס"ד.

ואבא על ראשון, בדבר מה שטוען הבעל

כתב הסמ"ע שאין זה דין ממילא אלא צריך הדיין להסביר לבעלי דינים שכפשרה נוח להם ולדבר על לבם אולי יסכימו על הפשרה וכן מפרש לשון המחבר שכתב מצוה לומר לבעלי דינים כתחילה, הדין אתם רוצים או הפשרה ואם לא הסכימו לפשרה ולא רצו צ"ע אי יכולין לכופו על פשרה אלא אפי' במקום שנתרצו על הפשרה אעפ"כ כשם שמוזהר שלא להטות הדין כך מוזהר שלא יטה בפשרה לאהר יותר מחבירו, ועב"פ מבואר דהמצוה הוא להסביר להם ולהכניס על הפשרה אבל לא לעשות בלי להגיד להם כלל שמצוה לפשרה ודיינים שלא אמרו כלל לבעלי דינים ולא שאלום אם רוצים בפשרה ומדעת עצמם עושים פשרה בע"כ ונותלים מזה ונותנים לזה הם נקראים רייני דהצצתא (ב"ב קל"ג ע"ב) כלומר הצי"לך והצי"לך (והרמז אתה וציבא תחלקו) ועליהם אמרו בהדי דייני דהצצתא ל"ל.

ועב"פ מבואר דעל הכ"ד החיוב כשבאו שני בע"ד לפניו להסביר לבעלי דינים שכפשרה נוח להם אולי יסכימו ואם לא דברו ולא הסכימו כלום ואפילו לא ידעו מה שנכתב בשטרי כירורין חסר ההסכמה שלהם וא"א להכריח אותם כיון דמסתמא באו על ד"ת, ובש"ע סי' י"ב סי"ב ס"ב ברמ"א ואין כ"ד יכולין לכופו ליכנס לפניו משורת הדין אע"פ שנראה להם שהוא כן הראוי ויש הולקים, ובשו"ת שם יעקב א"ע סי' כ"ט בנרון שרצה רב לכופו הבע"ד משום לפניו משה"ד ע"פ רברי הכ"ח וחלק

עליו דאפי' בדין גמור היכי דיש מחלוקת אין מוציאין מהמוחזק ואפי' אחר הרוב דעות יכול המוחזק לומר קים לי והכא רוב דעות ס"ל דאין כופין וסיים וכפרט בזה"ז ח"ו ליתן רשות לכ"ד לילך אחר הסברות כדי לכוף להוציא ממון לפניו משה"ד ע"ש וא"כ כ"ש בזה"ז שהוא ק"ו ב"ב של ק"ו כשבאו שני בעלי דינים ולא ידעו כלל על מה חותמים והדיינים לא הודיעו וכמו שבעצמם מעידים שתשעים אחוז סומכים עליהם בלי לשאול מה כתיב בשט"כ ודאי יכולים לטעון לא ידעתי מה כתיב בה, שהרי הכ"ד לא הסבירו להם וגם לא אמרו להם ראו על מה חותמים והם ס"ל שזה הפראצעדאר לחתום על שטר לפני כ"ד על קבלת הד"ת.

הן אמת דבכל מקום טענת לא ידעתי על מה חתמתי לכאורה טענה קלושה הוא דא"כ כל אחר יטעון לא ידעתי על מה חתמתי, וכדין מי שטוען בכלל שטעה מה שחתם על הפשרה וטוען פשרה בטעות יש בזה עיקולין ופושורין עיין טושי"ע שם סי' כ"ה סעי' ה' בדין שטעה וחייב שבועה למי שאינו חייב ועשה זה פשרה עם בעל דינו כדי שלא ישבע ואח"כ ידע שאינו כן שבועה אע"פ שקנו מידו על הפשרה אינה כלום דקנין בטעות הוא וחוזר וכתב הרמ"א וכן כל כיוצא בזה ועיין סמ"ע בשם מהר"ק שורש קי"א שהי' מגיע חלקו כמעט בכפליים שהי' פשרה בטעות וכ"כ הכ"י סי' י"ב ועיין שם הש"ך ופתי"ש שם והגם דטעות כרין ואין הכ"ד

מטעין אותו נחלקו בזה אי מקרי טעות מ"מ היכא דהכ"ד לא הודיעו כלל על מה שהוא חותם לכאורה לכ"ע הוי קנין בטעות וחוזר.

איכרא דכנידון דירן נלענ"ד לכ"ע אם לא קרא השט"כ וגם לא אמרו לו לקרוטן רק נתנו לו לחתום וחתם כלי לדעת מה כתיב שם וגם לאחר שחתם הניחו הכ"ד השט"כ בהתיק שלהם ומעולם לא ראו הבע"ד את השט"כ, טענתו טענה מעליא הוא, חדא דיכול לומר כיון דעד השתא גם הכ"ד שלכם הי' לו שטרי כרורין כמנהג כל בתי דינין דישאל וכשבא לכ"ד בא על מנהג הקרום ולא עלתה על רעתו ששניתם הסדר וכיון שהשינוי בא מצרכם על הכ"ד מוטל החיוב להגיד להבע"ד כדין כל המשנה וכ"ש שזה נוגע להם לוותר ולמחול ממונם או שיקחו הכ"ד בע"כ ע"י הפשרה שלהם וזה צריך הורעת כ"ד, והשנית דנראה פשוט שהכא לכ"ד או שבי"ד מזמינים אחד לרין הרי סתמא בא לד"ת, שהרי כן כותבין בהזמנה שמזמינים לכ"ד לד"ת אלא שעל הכ"ד יש מצוה להתהיל בפשרה לדעת הרכה פוסקים ומצוה זו על הכ"ד להסביר להם החשיבות של פשרה ונחיצות כדי שיקבלו ויסכימו על זה כלכם ושימחלו זה לזה מה שיקחו הריינים מזה לזה מה שמדינא לא שייך לזה, והרי עיקר הפשרה מה שאמרו כגמ' (סנהדרין ו' ע"א) הילכתא פשרה צריכה קנין ופסקו רש"י והרא"ש והטור ח"מ סי' י"ב דאע"פ שנתרצו בעלי הדינים בפשרה ככ"ד יכולין לחזור בהן כ"ז שלא קנו

מידם והתוס' שם ר"ה צריכה בשם רבינו הכה"ג ראפילו פירט לו כך וכך אית לך צריך קנין ובאגודת אובב הובא מש"ך ח"מ סי' י"ב סק"א הביא פתירתו להמרדכי"י הבטי' תחקי"ג הביא בשם כה"ג ורב צמת גאון שאפי' התובע מוחל צריך קנין ופי' רבינו יואל הטעם מפני שאינו יודע כמה יפשרו ומשמע דוקא קודם הפשרה צריך קנין אבל לאחר הפשרה שכבר יודע כמה יתפשרו וכמה למחול אינו צריך קנין והספקך כתוב ההיפוך בשם רבינו כה"ג וע"ש מה שתי'.

ולכן ממ"ע עם עיקר כהני פוסקים וכפי שאנן קי"ל דהקנין לפשרה הוא קודם חתימת שטרי כירורין דלאהר שחתם על שטרי כירורין אם קבל קנין לא ידע על מה מקבל ואף שאח"כ מסבירין שיעשו פשרה הרי הקנין הזה שעשה קודם שידע מהפשרה לא מועיל על הסתירה על למפרע כי בשעת הקבלת קנין לא ידע כלום מהפשרה, וממילא לא קב"ל קנין על הפשרה כלל ואפילו אם יאמרו אח"כ שרוצים לפשר וימסכימו לזה צריך קבלת קנין חדש בשעת קבלת קנין לא ידע מפשרה כלל, ואי נמצא דקיי"ל כרבינו הכה"ג ודעו"מ כ"ש רלא מהני מה שקבלו חתמן על השטרי וקבלו קנין.

וגדולה מזו מצאתי ראיתי לרבינו הרשב"א בתש"י ח"א סי' תרכ"ט שנתאל כיהורני עם הארץ שבא לגרש את אשתו ואמרו לו בית דין שיפוע לה כתיבתה ואמר שלא הבין כשקרא החזן הכתובה

והמתנה ולא הבין התנאים ואמר כי שאלו את פי הרב רבי מאיר ז"ל. והשיב דשומעין לו והוא אומר דאין שומעין לו דחזקה שהעידו עדים בעל פה ועל פיו חתמו בו ואם אין אתה אומר כן לא הנחת חיוב לעמי הארץ ולא על הנשים דכולן יטענו כן ואין אלו אלא דברי תמה אבל מה אעשה שכבר הורה זקן יושב בישיבה חכם עם איש שבה עכ"ל"ק. והביאו הב"י א"ע סי' ס"ו כתב בתשובת הדשכ"א וכו' על עם הארץ שבא לגדש וכו' ותמה עליו אמאי הסכים לו להר"מ ז"ל ולענין הלכה נראה כרשב"א ע"ש וכן פסק הרמ"א א"ע סי' ס"ו סי"ג אלא ששכל את ידיו אמ"ש המחבר במקום שאין רגילין לחתום בכתובה אלא הראוים להעיד לא יחתום מי שאינו יודע לקרות, הגה ולכן עם הארץ שבא לגדש ואמר אח"כ שלא הבין מה שהי' כהוב כתנאים או בכתובה אינו נאמן דודאי העדים לא חתמו מה שלא העידו בפניו תחלה בע"פ חש' הדשכ"א סי' תרכ"ט, וכוונתו דאהכ"נ אם היו חותמין בלי להגידו הי' יכול לטעון אלא כיון שאין חותמין רק עדים שיוודעים לקדות ודאי אמרו לו מה כתיב שם ונראה דבר לתרין בזה קושית הב"י על הרשב"א ודו"ק היטיב. ועיין גיטין י"ט ע"ב ר' אלעזר מרא דארץ ישראל קרי קמיה וכו' ובש"ע ח"מ סי' מ"ה ס"ב. וקצת יש לעיין בש"ע ח"מ סי' קמ"ז בכ"ד שחתמו על קיום לא הוה ליה לדעת מה דכתיב כשטר ודו"ק היטב.

הנה דאפילו על כתובה שהוא דבר

מפורסם והעמידו עדים וזכרו לו על הכתובה אפ"ה הע"ה שטען שלא הבין מה שכתיב בכתובה ומה שקרא החזן לא הבין ולא הסביר לו נחלקו אם להאמין לו או לא אבל היכא דלא קראו ולא אמרו לו כלום מהכתובה הי' מסכים לו גם הרשב"א ואם באמת לא הי' יודע מה כתיב כשטר אינו מעיד לענין עדות והארכתי מזה בתש"ו. ומעתה ק"ו כן בנו של ק"ו לטוען שלא ידע מה כתיב כשט"ב ולא קרא כהם וגם הב"ד מודים לזה שהרי המנהג מיד שהבע"ד חותמין על השט"ב גונזן הראש ב"ד ורק לפי תומו הב"ד שאלוהו לחתום וחתם על השטר ולא אמרו לו מה כתיב ביה ועל מה חותם וחשב שזה פראצעדארא על קבלת הב"ד טענתו ודאי טענה שהי' הקנין והחתימה בטעות שלא ידע מה טיבה של השט"ב, ולעשות פשרות ולהוציא הימנו ממון שלא כדו"ק וכהלכה. ונראה דכאן אפ"י הב"י מודה לדחינו מאיר הלוי ז"ל, שהדי כאן לא הי' ליה לדעת כלל וגם כי הב"ד מעידין שלא קראו בהשט"ב.

ולכן אם לא דברו הב"ד מפשרה ונתנו לו שטר לחתום ולא קרא השטר ולא ידע מה דכתיב ביה יכול לטעון שלא חתם רק על קבלת הד"ת שלהם כיון שלא אמרו לו לקרא השטרי כירורין ואף שחייב אדם לשמור על חתימתו ולברר על מה הוא חותם י"ל דסמך על הב"ד ושאדית ישראל לא יעשו עולה וכ"ש ב"ד ובמושב ב"ד לא יאמרו לו לחתום על דבר אחר ולכן אפשר דאפ"י כה"ג אם הי' טוען לא חתמתי על פשרה אולי

שטעו הפשר בטל ולא כמה שלא טעו אך אם יטעון שכל הפשר תלוי זה בזה הכל בטל ועיין פת"ש ח"מ סי' י"ב סק"ג ולכן נראה דכה"ג דנדון דידן לכ"ע כיון שלא הי' להם לחשוב על זה וכמו שטעם הטוען שלא עלתה על דעתו שיש ב"ד כזה שיכולין לכתוב נוסח כזה, וגם לא אמרו להם שיקראו על מה שחתמו הו"ל טעות ודאי. ונבאמת כמדומה לי דבכיון הדיינים העלימו עין מלומר להם לקרא את השט"ב כיון שיש שם חרשות מה שאפשר לא יתדצו לחתום על הכל אם יאמרו שעל כל זה בידם לחתום].

(ב) ועל דבר שאלתכם אם ככה"ג שבטל השט"ב כל הד"ת בטל, וצדיך להתחיל הכל מחדש, נלפענ"ד שאם יש בר"ת חלקים שפסקו כדו"ק תורה המבואר בש"ע דברים אלו ודאי שאינו בטל דעל ר"ת לא צריך קבלת קנין כלל והרי הכל שריר וקים, אבל על דברים שעשו פשרה והב"ד לא קבלו קנין על הפשרה וגם לא אמרו להם מדין פשרה ושאר התנאים שכתבו בשט"ב כיון שבטל הקנין שקנו בטל לגמרי אפילו לענין פשרה כיון שלא הודיעו להם שיחתמו על השט"ב לפשר יכול לטעון שהקנין הי' בטעות או לא הי' קנין כלל בשביל פשרה ומה שעשו קנין הי' קנין בטעות וחשבו שחתמין ומקבלין קנין על קבלת הב"ד עכ"פ פשוט דעל מה שפסקו כדו"ק תורה דינם דין אבל הפשדות ממילא בטל כיון דלא קבלו עליהם קנין כלל.

(ג) ועל דבר שאלתכם אם צריכים לכתוב

הי' נאמן, אמנם אפ"י נסכים דכה"ג מהני החתימה אפ"י בלי ראי' כיון דכזה"ז כמעט אין פוסקים ד"ת ממש כמ"ש המהרש"ל בכתובה סי' ד' והביאו הש"ך ח"מ סי' י"ב סק"א וז"ל אבל מי שבא לפני כשרים הדאונים לדין רק שאינם יודעים דין תורה על מכונו, פשיטא דלא באו לפניהם אלא כפי אשר ימצאו לאומר דעת כאשר ההרגל הוא לעת עתה שבטלה בעו"ה דין תורה מחמת דיינים מקולקלים, א"כ כיון שכבר הנהיג ברוב בתי דיני ישראל שמבקשים לפשר וכך רוב נסחאות השט"ב אם לדין או לפשר קרוב לדין וכל שחתם על שטרי כירורין נכלל גם פשרה אפילו נסכים לזה מה שלפענ"ד אינו ברור מ"מ כיון דאיכא מצוה לפשר וכבר איתא כן בש"ע ורוב הנידונים הבאים לב"ד כן חותמין בזה"ז שכמעט ליכא לרון דין תורה וכמ"ש לעיל בסמוך ונמצא קלקלתן וזהו תקנתן שזה החתימה שחתם בסתמא תועיל גם לפשרה.

ומיהו פשוט דדוקא על הפשרה קרוב לדין הוא שחתם אבל מה שהמציאו דברים חדשים ותנאים חדשים בעניני ד"ת ולא אמרו לו ולא הסבירו לו שחתם על כל זה כה"ג לכ"ע אין החתימה כלום ולא זאת אלא שהשט"ב בטלין לגמרי אפילו על החלק שחתם כיון ששניהם מעורבין זה בזה וכיון שבטל מקצתו בטל כולו ואף שכתבו דבמקום שטוען טעות על קנין הפשרה שב"ד פשרו גם בדבר שלא חתם עלה שקיי"ל דרק אותו חלק שפשרו בטל אבל לא כל הקנין עיין מהרי"ט סי' קמ"ח דבמה

בדבר משנה שיראו שיהי' הדין חוזר ולא יחזיקו בגול שלקחו מזה ונתנו לזה מה שאינו שייך לו ע"פ התורה וע"פ חוקי הפשרה. ועל השיקול הדעת מהני הקבלה שקבלו קנין על הפשרה.

עוד רגע אדבר על עצם הטעם שראיתי למעכ"ת שכתב בשם שני חברי מהבד"ץ שהעדיפו להנוסח החדש וז"ל שאם נכתוב הנוסח דלהלן (החדש) יהי' יותר קל לנו לפסוק כפי העולה על רוחינו ואין אנו אחראים כ"כ כפי שמבואר בהנוסח הנ"ל. (החדש).

וכאן הנני העני להעיר קצת כי לפענ"ד על זה אנו דנין ונקודה זו שחששו עלה הכז"ל שח"ל לפסוק כהעולה על רוחכם, ופשוט שדיינין שבאים לפניהם בעלי דינים לד"ת רוצים שהדיינים ישאו כל האחריות ויעשו כל מה שבידם לברר ההלכה ע"פ התורה ובנשמה אכות הו' מתונים בדין ובטושי"ע ח"מ סי' י' צריך הדין להיות מתון בדין שלא יפסקנו עד שיחמצנו ויטא ויתן בו ויהיה בדור לו כשמש כי ברוב משו"מ ירד לעומקו. ובגמ' סנהדרין ל"ה ע"א אשורו חמוץ אשורו דין שמוזמין את דינו ופוש"י שמשנה את דינו כדי להוציאו לאמתו, והוסף הסור וזו"ר ברור לו כשמש ועיין ב"י והגם לכו בהוראה וקופץ ופוסק הדין קודם שיחזקנו היטב בינו לבין עצמו עד שיהא ברור לו כשמש הרי זה שוטה רשע וגם רוח וכל מי שבא לידו רין ומדמהו לדין אחר שבא לידו כבר ופסקו ויש עמו חכם בעיר שיכול להימלך בו ואינו נמלך בו הרי זה שוטה

רשע וגם רוח, והאי דכל המדמה כתב הב"י ביבמות (ק"ט ע"א) רעה אחר רעה תבא לתקוע עצמו לדבר הלכה ומפ' רהיינו דאתי דינא קמיה וגמר הלכה ומדמי מילתא למילתא ואית ליה רבה ולא אתי משאל ליה אלא סומך ונשען על מה שהוא יודע וכתב הרמב"ם והטור דרכו לאו רוקא אלא כל שגדול ממנו כחכמה ע"ש, והנה לפנינו דין שיודע ות"ח וכבר בא לידו ד"ת כזו ומדמהו ולא שואל לגדול ממנו הרי זה קראו שוטה רשע וגם רוח וע"ש וכ"ש שאין לסמוך ולחנותם הבע"ד כדי שלא יצטרך לחקור ולזופש אחר האמת ולא לשאול לגדול הימנו שהוא ח"ו בכלל הני שחשב שם ע"ש. וממילא אין זו טענהלהקל על עצמם ולפסוק כהעולה על רוחם דזה אינו פטק כלל ל"ש דין ול"ש פשרה בתרוייהו צריך להיות מתון ומסיד עד שיהא ברור לו כשמש.

ולכן בריהו נמי וראי כשכאו שני בע"ד בתמימותם לב"ר יראים וחרדים לדבר ה', וראי שסמכו עצמן שיהיו כמבואר בש"ע וע"ד שמבואר בוז"מ סי' ז' ב"ד של ג' צריך שיזויו בכל אזור מזהם ז' דברים חכמה ענוה יואה שנאות ממון אהבת האמות אהבת הנריות להם בעלי שם טוב ועיין סמ"ע שם, ובט"י ח' ס"א כל המעמיד דין דאינו הגון ואינו חכם כחכמת התורה וראוי להיות דין אע"פ שהוא כולו מוזמרים וכו' הרי זה שמעמידו עובר כל"ת. הג"ה ואטור להעמיד עם הארץ לדין על סמך שישאל כל פעם לחכם. ואוונם שאין בהם חכמים הראויים להיות דיינים או שכולם

ע"ה וצריכים להם דיינים שלא ילכו לפני ערכאות של גוים ממנים וכו' וכיון שקבלום עליהם בני העיר אין אחר יכול לפוסלן וכו' (ס"ב) ויראה הדיין כאילו חרב מונחת לו על צוארו וכאילו גיהנם פתוח לו מתחתיו וידע את מי הוא דן ולפני מי הוא דן ומי הוא עתיר לפרוע ממנו אם נוטה מקו הדין וכל דין שאינו דין אמת גורם לשכינה שתסתלק מישראל וכל דין שנוטל ממון מזה ונותנו לזה שלא כדין הקב"ה נוטל ממנו נפשות וכו' ע"ש.

ורק אז אם הדיינים אחר שעשו הכל וטרחו בכל כחם לברר ולחפש בכל התורה למצא ולהוציא מקור מוציא הדין או הפשרה הכל ע"פ התורה, ואעפ"כ טעו בשיקול הדעת או מהני הקבלה לפטור הדיינים מתשלומין, וגם על כל זה לא מהני הקבלה על היכי שטעו בדבר משנה, אבל ודאי החיוב על הדיינים לטרוח ולהעלות הלכה ברורה ע"פ התורה בכל האפשר, ואם אין יודעין ויש אדם גדול שיכולין לשאול חייבין לשאול הגדול מהם ואם לא עשו כן ח"ו הרי דינם בכלל ורבים חללים הפילה ובכלל גוזל ממון חבירו ולכן לפענ"ד דעתי העני' דעת נוטה שלא לשנות נוסח השטוי' ביורין אלא תמשיכו לעשות ככתובילה כשנותי' הכ"ד עם שט"ב כמלפנים ואם מי שהוא יערער תעשו כמו שעשיתם מלפנים כי זה דרך האמיתי ואדוניה בש"ע אמרו שהחכם קודם שמוציא הפס"ד יש לו להתייען עם גדולי התורה כמו שעשו גדולי הדור חכמי הש"ס (סנהדרין ז')

ע"ב) רב הונא כי הוה אתי דינא לקמיה מיכניף ומייתי עשרה רבנן מכי רב אמר כי היכי רלימטייה שיבא מכשורא רב אשי כי הוה אתי טריפתא לקמיה מכניף ומייתי להו לכולהו טבחי דמתא מהסיא אמר כי היכי דלימטיין שיבא מכשורא ופרש"י שיגיענו נסורת קטנה מן הקורה כלומר שאם נטעה ישתלש העונש בין כלנו ויקלו מעלי ע"ש. והביא תרי עובדות דיני ממונות ודיני איסור והיתר ואנן מה נענה אבתרייהו.

ואשריכם שזכיתם להיות דייני ישראל החרדים לרבר ה' אשר עליהם אמר (סנהדרין ז' ע"א) רבי שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן כל דין שדן דין אמת לאמיתו משרה שכינה בישראל שנאמר (תהלים פ"ב) אלקים נצב בעדת אל בקרב אלהים ישפוט, ולא נכנסתם ח"ו להמנות בין אותם שאמר עליהם רשב"ג אמר ר' יונתן וכל דין שאינו דין אמת לאמיתו גורם לשכינה שתסתלק מישראל שנאמר (תהלים י"ב) כשוד עניים מאנקת אביונים עתה אקום יאמר ה' וגו', ואמר ר' שמואל בר נחמני א"ר יונתן כל דין שנוטל מזה ונותן לזה שלא כדין הקב"ה נוטל ממנו נפשו שנאמר (משלי כ"ב) אל תגזול דל כי דל הוא ואל תזכא עני בשער כי ה' יריב ריבם וקבע את קובעיהם נפש, ואמר ר' שמואל בר נחמני אר"י לעולם יראה דין עצמו כאילו חרב מונחת לו בין ירכותיו וגיהנם פתוחה לו לו מתחתיו שנאמר (שה"ש ג') הנה מטונו שלשלמה וגו' מיוחד כלילות מפחרה של גיהנם וע"ש באריכות ער דאמר רב כי הוה אתי לבי

להם מהיכן נתנו הנה דבר זה במחלוקת ושנוי ובגמ' סנהדרין ל"א ע"ב שנים שנתעצמו בדין א' ואמר נדון כאן ואחד אומר נלך למקום וזוועד כופין אותו ודן בעירו ואם הזדקך דבר לשאל כותבין ושולחין ואם אמר כתבו והנו לי מאיזה טעם דנתנונו נוחבין ונותנין לו ע"כ. וכתבו התוכי ד"ה ואם דוקא היכא דנתעצמו לידון וכפר אותו לידון כאן אבל בעלמא לא. עוד ה"י דהיכא דנתעצמו צריך לאודועי אפי"פ שאין שואל מאיזה טעם וכתבין אבל בעלמא אי שאל אין צ"ל לא. ואם דוקא סימן י"ד כתב שאם האדם הדין שבע"ד חוששו שנוטה הדין קצתו צריך להודיעו מאיזה טעם דנו בביטוי המזוהר. ובהג"ה שם וכ"ש אם ידעתי כחתי ל"י מאיזה טעם דנתוני טיהר יש צינעיים דוקא אם דנו אותו על ידי ש"ס וכן עיקר ועיין פת"ש סי"ק ח-ט. והנה עיקר הטעם כה"ג נותנין לו שיוכל לילך לב"ד גדול מהם ולהראות לרוב הפסק דין ואם יראו בו טעות יתקן ויחזיר הדין או לא יתחייב לשלם עיין ה"י רמב"ם מה שכתב בזה.

והנה שם הל"ה ב"י משפטי"ט כתב קבלה האמר כי צריך הדין להודיעו מאיזה טעם וזה בכל ענין אפילו אם אינו רואה שבע"ד חוששו כזו להפסיק דעתו, וכזה מבאר הגמ' סנהדרין דף ז' ההוא דאזיל מבי דינא שקליה גלימיה לזמר זמר ליתיל באורחא וכ"ו והטעם שכה"ג שמת שעשה בתורה ואם לאו נפשו עגומה עליו ועיין עוד ש"ה"ה בהל' תשובה צ"ח מה שהאר"ן שם. והאחרונים כתבו וביה"ד דבתי דינין לא מכווני ביותר

לעולם טוב לכתוב מהיכן נתני כדי שיוכל לילך לב"ד אחר ולכרר דדוקא דימים הראשונים אשר היו בתי דינין גדולי דעה ולא מצי בהו טעותא אין כ"ד דנין אחר כ"ד חכירו אבל כזה"ז שנתמעטו הדררות והמוחות והחכמה מאין תמצא אדרבה טוב הוא לשאל גדול הימנו אולי משגה הוא ולא יאכל הלה גזל וחדו והקולר תלוי בצואר הדיינין, גם בשו"ת אבקת הרוכל סי' י"ז והמבי"ט סימן ח"י כתבו דאף בלי כפי' וכלי שאלה צריך בזמן הזה ליתן הטענות והפסק והסמ"ע סי"ק כ"ג כתב דצריך לצאת ידי שמים ולתת הטעם וכ"כ גם בשו"ת רביעאה ה"ג סי' ק"א.

והנובי" ח"מ סי' א' כתב דאם לא באו שניהם לפניו בלי הזמנה כלל מקרי בא ע"י כפיה וא"כ בכל מקום ששולחין הזמנה מקרי כפיה ובשו"ת מוהר"ח א"ז סי' י"ג נשאל לענין הדיינים אם לא נאמר כזה"ז אין לו לדיין אלא מה שענינו רואות א"כ מי ידין ומי יאמר ארון ד"ת, ולכתוב מאיזה טעם דנו לא ידעתי מה יועיל דאם הנידון ילך לפני חכמים גדולים ויאמר להם כך דנוני אם טעה בדבר משנה יכתבו לו כן ויחזור הדין ואם לא טעה בדבר משנה כיון דקבלוהו עלייהו דינו דין ומה שעשה עשוי ואינו משלם מביתו וכו'. ומסיק דמ"מ נכון הוא לכל ידא שמים לכתוב מאיזה טעם דן, אבל מ"מ אם לא טעה בדבר משנה אין הדין חוזר וגם אינו משלם מביתו אם לאנשא ונתן כיד ולא קם דינא אפומיה עכ"ל. ובשו"ת מהרש"ם ח"ד סי' י"ב כתב דאם התובע

התרצה לילך למקום הנתבע רק על תנאי שיתן לו הטעם בכתב מאיזה טעם דנוהו, ואחר שיצא הפסק דין לא רצה הדיין לומר לו הטעם והשיב שהדין עם השואל דיפה פסק דמהריב הדיין לתת לו הטעם (בכתב) דכיון דרק אדעתא דהכי נתרצה התובע לידון אצל הדיין הלז דמי לכפיה דצריך לומר לו מאיזה טעם דנוהו.

והנה בערוך השלחן סי"ח כתב דהיכא דהבי"ד כותבין להבע"ד מאיזה טעם דנוהו צריכים ג"כ לכתוב שנותנים רשות לעיין בהפסק דין שנתנו דאל"כ אין לדיין להזדקק לשום דין שנעשה עליו פסק מב"ד אחר מטעם שזה גורם שנאה ומחלוקת וגם דבי דינא בתר כי דינא לא דינין, כמ"ש בערוך השלחן סי' י"ב. ומיהו כתבו האחרונים דבזה"ז אדרבה מצוה לדייק כיון דע"פ רוב הדיינים אינם דנין ד"ת ומצוה להציל עשוק מעשקו כי אין לן ב"ד הגדול אשר עליו סמכו כל בית ישראל כרב אמי ורב אסי וכמ"ש להדיא בשו"ת מהר"ח א"ז הנ"ל ועיין גם בח' המאירי ויד דמה דעיקר כתיבת מהיכן דנתוני הוא כשביל שילך להראות לחכם הגדול אם פסקו כהוגן וכ"ש היכן שכפרו אותו לידון לפניו והוא עומד וצועק שפסקו נגד הש"ע מפווש והר"ל טעו בדבר משנה, ובאמת כנראה הט"ס דברית ששמע בשם הגר"ש אלישיב שליט"א שאמר כי שטרי כירורין כאלו שחותמין שמקבלין שלא יכולין לילך לב"ד אחר השטרי כירורין אינו נכון ובטל ומבוטל דבזה"ז צריך להיות כל ד"ת אם יש עליה טענות שיוכל לילך

לב"ד אחר דבר, אלא המש"כ דהשטרי כירורין כאלו בטל ומבוטל לא ידעתי אם שמעו בדיוק כי לפענ"ד כוונתו שאין לעשות שטרי כירורין כאלו ואין לכוף לחתום על שטרי כירורין כאלו, אבל אם מעצמם קבלו עליהם בלי כפיה כלל אלא כרצונם הטוב, לא ידענא למה לא מהני קבלה כזו אלא דאין להכריזה ומי פתי לחתום על דבר כזה אם אינו מחויב לחתום כנלפענ"ד.

ואפשר דס"ל כיון שכעת הנהיג בבתי דינין בא"י שכולם כותבין טעם הטענות ומהיכן דנוהו נמצא דהמקבל נמי אין קבלתו כנגד כל בתי הדינין שקבלו כן שיש מעורין אח"כ וצ"ע. ועיין רמב"ן עה"ת ואל המשפטים שפי' לפניו ולא לפני כותים ולא לפני כ"י שאינו שופט ע"פ התורה והוא הדיוט לזה אסור לכא לפניו כשם שאסור לכא לפני כותים ואע"פ וכו' אסור לשומר דין ולצועק לו שיכוין בע"ד לידון לפניו, וההדיוט עצמו אסור לידון להם, אלא שיש הפרש ביניהם שאם רצו שתי הבע"ד לכא לפני ההדיוט שבישראל ובדקבקהו עדיהו דינו דין אבל מ"מ כשדן כראוי ע"פ התורה ולא כפי מה שעושה על רוחו שלא ע"פ התורה ופשוט. וגדולה מזו כתבו המהרש"ם סי' ק"א והמהר"ט חו"מ סי' צ"ח דכמו שהדין חוזר אם טעו הבי"ד כך הפטרה חוות אם עברו הדיינים חק הפטרה הנוהגת בין אנשים ועיין ש"ע ח"מ סי' ר"ה דעשוית פטרה הוי כמעשה מכירה ועיין מהו"ט הנ"ל וזו"ק.

ומעתה פש לן היכא דקבלו הכע"ד בקבלת קנין על הני דברים אי מהני קבלתם גם על היכא דטעו בדבר משנה והכנה"ג ח"מ סי' כ"ה סק"כ כתב וז"ל ואם הטעות בדבר הפשוט כגון רכב המפורש במשנה וכו' נ"ב יש להסתפק אי מהני כשיאמר בין לדין לטעות להיכא שטעה בדבר משנה מהריב"ל וז"ל ח"ג סי' ל"ב. והרדב"ז וז"ל בחלק א' סי' נ"ד כתב הלא מהני ומהר"ב וז"ל כתב בתש"כ סי' פ"ב דכיון דהוי ספק אין להוציא ממון מיד הדיינים מספק ע"כ בבנה"ג ע"ש. ומדברי מהר"ח א"ז שהבאתי לעיל בסמוך שכתב וז"ל אם טעה בדבר משנה יכתבו לו כן ויחזור הרין ואם לא טעה בדבר משנה כיון דקבלוהו עליהו דינו דין ומה שעשוי עשו משמע דאם טעה בדבר משנה הגם דקבלוהו עליהו יכתבו לו כן ויחזור הדין וא"כ מה דמספקא ליה למהריב"ל פשיטא ליה למהר"ח א"ז וז"ל. ובס' ערך השלחן ח"מ סי' כ"ה אות ד' הביא דברי הכנה"ג הנ"ל שנסתפק בשם מהריב"ל והרדב"ז כתב דלא מהני הקבלה, ומהרא"ב כתב דהוי ספק, ומדברי הרא"ש שכתב אבל אם קבלו בפירוש בין לדין בין לטעות דינם דין אי טעה בשיקול הדעת פטור. משמע דלטעה בדבר משנה לא מהני, וכן הסכים הרב כנה"ג בתש"ח א"ז סי' קע"א וקע"ב מיהו אם קבלו בפ"י אפילו לטעות בדבר משנה ודאי מהני ע"ש הובא הדברים בדברי גאוניס כלל כ"ג ס"ק ס"ט. וסיים שם עוד ועיין תש"ו הרדב"ז ח"ג סי' תקי"ד דמשמע דקבלה מהני, ולכאורה דברי הרדב"ז אלו סתראי ניהו ממה

שהביא לעיל כסמוך בערך השלחן הנ"ל ונמצא דבריו סותרין ועל איזה מהם נסמוך.

ונתתי לעיין יותר בדברי הרדב"ז ומצאתי כזה שתי תשובות ברדב"ז ח"ג סי' תקל"ט (תק"ד) וסי' תקמ"ד (תק"ט), וט"ס מה שכתב בכנה"ג רדב"ז נ"ד, והנה בתשובה סי' תק"ד כתב וז"ל מעשה כראובן שחלה והכביר עליו החולי וכו' תשובה נפלאתיע"ז הפלא ופלא וכו' אבל בנדון אשר שאלת לאא אחד וכו' כי לפרעון עומד. ואני לא אהשוב ששום פותח ספר יטעה בזה ואם ככה"י טועה בדבר משנה וחוזר ואם אי אפשר לחזור הדין אם נשא ונתן ביד חייב לשלם מדין מזיק ממונו של חבירו והיתומים לא קבלוהו עליהם שהרי קטנים הם ואם לא נשא ונתן ביד חייב כדיני שמים וה' יריב ריבם וגו'. אח"כ חקרתי וכו' ודאי אם ה' טעה בשיקול הדעת ואפיק ממונא דיתמי כאומדנא וכו' וכ"ש ביתומים קטנים דאין נפראין מהם שום שטר חוב עד שיגדילו וא"כ היה הוא טועה בשיקול הדעת ומשלם מכיתו ע"כ. והנה מדכתב מתחילה ואני לא אחשוב ששום פותח ספר וכו' וא"כ הוי טועה בדבר משנה והיתומים לא קבלוהו עליהם וכו' משמע דאם היתומים היו קבלוהו עליהם אפי' דהוי טועה בדבר משנה לא ה' חוזר ואם א"א לחזור אם נשא ונתן ביד וכו' ובתש"ו תק"ט כתב שאלה על מה סמכו כמצרים להיות להם נגיר אחד או דיין אחד וכו' תשובה וכו' והוי יודע שאע"פ שדן יחידי אינו חשוב כ"ד ואין ההוראה

לפניו הוראה עד שיהיו שם שלשה וכו' אבל אם קבלוהו עליהן בעלי דינים או שבררו אותו הציבור ההוראה הוי הוראה וכו' תדע שהרי מומחה שטעה בשיקול הדעת אם אפשר להחזיר הדין מחזירין ואם לאו משלם מכיתו ואם קבלוהו עליהם פטוק מלשלם וכו' כללא דמילתא דקבלה מילתא רבה היא וכו' והנה מדכתב תדע שהרי מומחה שטעה בשיקול הדעת אם אפשר להחזיר הדין מחזירין ואם קבלוהו פטור ולא אמר רבותא שטעה בדבר משנה אם קבלוהו פטור משמע דטעה בדבר משנה לעולם ליכא פטור. וכעין דיוק שדייק לעיל הערך השלחן מדברי הרא"ש דמדרייק בשיקול הדעת משמע דלטעה לדבר משנה לא מהני וצ"ע.

ולאחר העיון קצת נלפענ"ד בתדי אנפי או יאמר דכתשובה תק"ט שכתב תדע שהרי מומחה שטעה בשיקול הדעת לא רצה להביא רא"י ממומחה שטעה בדבר משנה דכיון דמומחה הוא לא שכח שיטעה בדבר משנה ולכן תלה טעה בשכיח כיון דמיירי במומחה אלא דקצת צ"ע שהרי מצינו מעשה כפדה של בית מנחם שניטלה האם שלה והאכילה ר' טרפון לכלבים וכא מעשה לפני חכמים ביבנה והתירוה ואמר הלכה חמורך טרפון (סנהדרין ל"ג בכורת כ"ח ע"ב) ופריך לימא ליה טעה בדבר משנה אתה ומשני חדא ועוד קאמר ע"ש כל הסוגיא.

ולכן נלפענ"ד באופן אחר בדיוק לשון הרדב"ז בסי' תק"ד ואני לא אחשוב ששום פותח ספר יטעה בזה ואם כך

סיומא דמילתא לפענ"ד אין לשנות שטרי כירורין ממה שנהגו אבותינו ואכות אבותינו וגם כשכאים הבעלי דינים לפני כ"ד על הכ"ד מצוה א) להסכיר להם מה זה שטרי כירורין אם לא יודעין ועל מה הם חותמין, ושהשטרי כירורין מחייבין אותן וכמה מחייבין אותן. (ב) להתחיל כפשרה ולהסכיר להן מה זה פשרה קרוב לדין ושהפשרה הוא קרוב לדין, ואם לא יוכלו לפשר קרוב לדין אז עכ"פ ידברו הכ"ד עם הצדדין קודם שיסכימו ויפסקו כדין פשרה ויקבלו קנין על כל זה. ג) שכאם אפשר ליתן להם מהיכן דנוהו אם אפשר אפי' לא יבקשו וכדעת השל"ה הקדוש וסייעתי, ועכ"פ במקום שכופין אותו וכדעת הנוכ"י ודעימיה, ופשוט שאם יתברר שטעו